

ماهیت و آثار حقوقی وثیقه دارایی‌های آتی

مؤلف:

مریم شجاعی، علیرضا صفی

بهار ۱۳۹۶

سرشناسه	: شجاعی، مریم، ۱۳۶۴-
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام Iran.Law, etc
عنوان و نام پدیدآور	: ماهیت و آثار حقوقی وثیقه دارایی‌های آتی / مؤلفان: مریم شجاعی، علیرضا صفری
مشخصات نشر	: اردبیل، نشر نایاب، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ۸۴ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۱۱-۸۰-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: تضمین و وثیقه (حقوق)-- ایران
موضوع	: Security (Law)-- Iran
موضوع	: رهن (فقه)
موضوع	: Mortgages (Islamic law)
موضوع	: رهن متغیر
موضوع	: Floating charges
شناسه افزوده	: صفری، علیرضا، ۱۳۶۳-
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ش ۳، ۱۱۰۰۷ K
رده بندی دیویی	: ۳۶۴/۰۷۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۱۰۵۵۳

ماهیت و آثار حقوقی وثیقه دارایی‌های آتی

مؤلفان: مریم شجاعی، علیرضا صفری

ناظر فنی: جعفر حسینی فر

ویراستار ادبی: سب بو محمدی

ویراستار علمی: ژاله کلابی

ناشر: انتشارات نایاب

طراح و صفحه آرا: مینا معرفت اجرلو

قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۳۹۶

ISBN: 978-600-8611-80-6

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۱۱-۸۰-۶

قیمت: ۱۳۰۰۰۰ ریال

صحافی: افق

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مقدمه:

عقد رهن از جمله عقودی است که قوانین خاص بر آن حاکم است، به موجب این عقد مدیون مالی را برای وثیقه به دائن می‌پردازد. اوصافی که برای این عقد بر می‌شمارند عبارتند از:

- ۱- لزوم از سوی راهن و جواز از سوی مرتهن
مطابق قانون مدنی و همچنین طبق نظر غالب فقیهان عقد رهن از سوی راهن لازم و از سوی مرتهن جایز است.
- ۲- رهن عقدی عینی است
به این معنا که رهن باید به قبض مرتهن درآید. بنابراین مطابق این دیدگاه رهن اموالی که به قبض رهنی نرسد، صحیح نیست.
- ۳- تبعی بودن عقد رهن
به این معنا که قبل از این که دینی وجود داشته باشد تا برای تضمین آن مالی به وثیقه داده شود.

در این پایان نامه سعی خواهیم نمود اهداف ویژه عقد رهن را بررسی کرده، رهن دین (که دین در واقع موضوع تعهد است به صورت ائتمالی مال، انجام دادن فعل یا خودداری از انجام فعل نمود می‌یابد) و رهن دارایی آتی (رهمی که به بانکداران علاوه بر دارایی حال مدیون، دارایی آتی وی را نیز به رهن خود در می‌آورند) را با مطالعه تطبیقی در نظام حقوقی آمریکا تبیین نماییم.

با توجه به اینکه احکام اختصاصی عقد رهن موجب ایجاد تنگناها و ابهاماتی در حوزه حقوق خصوصی و معاملات در جامعه کنونی شده است، این تحقیق سعی دارد با در نظر گرفتن نیازهای جامعه کنونی و اقتضات تجارت نوین و نیز دشواری‌هایی که در به رهن گرفتن اموال موضوع قانون مدنی وجود دارد که تحول در نظام قانون گذاری را در این خصوص ایجاب می‌کند به ارائه راهکارهای متناسب با نیازها بپردازد.

سوالاتی که در این پایان نامه به دنبال پاسخ آن بوده‌ایم عبارتند از:

- ۱- آیا دارایی‌های آتی قابل وثیقه‌گذاری است؟
- ۲- آیا بر طبق مواد قانون مدنی مربوط به مبحث رهن امکان رهن دیون و اموال غیر-مادی وجود دارد؟

۳- آیا بر طبق «قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانک‌ها» امکان توثیق دارایی‌های آتی وجود دارد؟

۴- میان قبض و رهن چه رابطه‌ای وجود دارد؟

در پاسخ به این سؤالات فرضیه‌های ذیل مورد بررسی قرار گرفت:

۱- پس از تحلیل عقد در قالب قانون مدنی و بررسی راه‌حل‌های ارائه شده در این خصوص و الزامات نظام اقتصادی امروزه این نوع وثیقه قابل پذیرش می‌نماید.

۲- به نظر می‌رسد با توجه به صراحت قانون مدنی از جمله مواد ۷۷۲ و ۷۷۴ امکان رهن دیون و اموال غیره‌ای وجود نداشته باشد.

۳- به نظر می‌رسد با تمسک به این قانون و از جمله ماده یک آن امکان توثیق دارایی‌های آتی هر چند به صورت محدود و جهت دریافت تسهیلات از بانک‌ها وجود دارد.

۴- با توجه به نظریات مطرح شده در فقه و قانون مدنی قبض، شرط صحت رهن است هر چند نظرات مخالف و قابل تأمل نیز وجود دارد.

در خصوص روش کار، با توجه به ماهیت موضوع که در آن استفاده از روش مصاحبه و پرسشنامه امکان‌پذیر نبوده ناگزیریم از روش کتابخانه‌ای بهره بجوییم. با توجه به آنچه گذشت، مطالب در دو بخش جداگانه تدوین گردیده است.

در بخش اول به تعریف مفهوم رهن و نیز بررسی رهن در رای‌های آتی می‌پردازیم و موادی را که ممکن است به دلیل شباهت با رهن دارایی‌های آتی از مصادیق آن به شمار رود و یا بدلیل تفاوت با آن از مصادیق خارج و یا مشکوک می‌باشد را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

در بخش دوم ابتدا آثار رهن دارایی‌های آتی را مورد بررسی قرار خواهیم داد و سپس به تبیین آیین دادرسی و مرجع صالح جهت حل و فصل دعاوی و نیز نحوه اجرای آن می‌پردازیم.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

بخش اول: مفهوم رهن و وثیقه دارایی‌های آتی.....	۱
فصل اول: مفهوم رهن.....	۳
قسمت اول: قواعد عمومی.....	۴
قسمت دوم: مورد رهن.....	۶
قسمت سوم: شرایط دین نیازمند رهن.....	۹
فصل دوم: رهن دارایی‌های آتی.....	۱۴
فصل سوم: سابقه بحث در حقوق ایران.....	۱۸
فصل چهارم: مصادیق بارز، مشکوک و خارج از دارایی آتی.....	۲۴
قسمت اول: بررسی نهاد وثیقه شناور به عنوان مصداق بارز وثیقه دارایی آتی.....	۲۴
قسمت دوم: بررسی رهن دین به عنوان مصداق مشکوک وثیقه دارایی آتی.....	۳۳
قسم سوم: بررسی نهاد بیع مال آینده به عنوان مصداق خارج از وثیقه دارایی آتی.....	۳۸
بخش دوم: آثار و اجرای وثیقه دارایی‌های آتی.....	۵۳
فصل اول: آثار رهن دارایی‌های آتی.....	۵۴
قسمت اول: آثار رهن در روابط طرفین.....	۵۴
تصرفات ناقل مالکیت.....	۵۹
اجاره‌ی مورد رهن.....	۶۱
زراعت و سکونت در مورد رهن.....	۶۲
دادن رهن به امین در صورت فوت مرتهن.....	۶۲
قسمت دوم: آثار رهن نسبت به اشخاص ثالث.....	۶۵
فصل دوم: نحوه‌ی اجرای وثیقه دارایی‌های آتی.....	۶۸
قسمت اول: آیین دادرسی رسیدگی به دعاوی ناشی از وثیقه دارایی آتی.....	۶۹

قسمت دوم: مرجع صالح رسیدگی به دعاوی ناشی از وثیقه دارایی آتی و نحوه‌ی اجرا..... ۷۰

نتیجه‌گیری..... ۷۸

منابع و مأخذ..... ۸۱

www.ketab.ir